

מצעד הספרים – מאגר פעילויות לעידוד קריאה בבית הספר

[עריכה : ספרייה אזורית מתנ"ס-בנימין]

תוכן

מתחילים לזרוז

טקס חגיגי לציון פתיחת "מזרז הספרים"

1. הצעת תכנים לטקס
2. פעילויות ליום הטקס

יישום התכנית הבית ספרית באהלך השנה

קריאת ספרים מתוך הרשימות המוצעות וספרים נוספים.
קיום פעילויות מאונות על פי התכנית הבית-ספרית
שנקבעה.

1. פעילויות טרום קריאה
2. משימות במהלך הקריאה ולאחריה
3. הפעלות לכל הכיתה

יום בחירות

אירוע בית-ספרי חגיגי לבחירת הספר האהוב ביותר

1. תהליך הבחירות
2. אירוע (הפנינג) חגיגי

1. הצעת תכנים לטקס:

א. קריאת קטעי קריאה כללים בנושא אהבת הספרים, כגון:

"אצלנו בבית מכל הדברים
אוהבת אני את ארון הספרים
על פני מדפיו מוצבים בשורות
ספרים מופלאים, עשרות עשרות
כל ספר כמו ילד קוראים לו בשם
כל ספר כאילו חי ונושם
אינני לבד כי המון חברים
אלי מחייכים מארון הספרים
כשאומרים לי ספר
אני חושב בהתחלה
על אותיות ועל מילים
עד שהם מגיעים לי ללב
באלף צורות ושבילים.
יש סיפורים שהטיוול בהם קצר.
יש ספרים שהטיוול בהם מסובך וארוך.
ויש ספרים שבהם תכף ומיד
אני לא מרגיש לבד.
כי הספרים הם חברים
של אגדות וסיפורים
של שירים וציורים
לילדים ומבוגרים.
בספר אני תמיד מוצא
כל מה שאני רוצה.
ספור עצוב או מבדח
הרפתקה או ספור מותח.
שיר יפה וציורים
אמנות ואיורים.
בתוך הספר החכם".
(מתוך הספר: הכבש השישה עשר של יהונתן גפן)

ב. שירה או השמעת שירים הקשורים בספרים, כגון:

אבא ספר לי סיפור

(מילים: נירה הראל, לחן: ציונה לירון, ביצוע: עופרה חזה)
אבא'ה אבא, ספר לי סיפור
אבא'ה אבא, שלי
סיפור רק אחד
סיפור מיוחד
סיפור בשבילי

אל תגיד לי אולי, אין לי פנאי או מחר
אל תגיד לי: עייפתי וכבר מאוחר
רק ספר לי סיפור אחד ויחיד
ותהיה אבא טוב כמו תמיד

אבא'ה אבא, ספר לי סיפור...

אל תגיד לי: מדוע או דווקא עכשיו?
אל תגיד לי: נראה זה תלוי במצב
רק ספר לי סיפור יפה וגדול
כמו שסיפרת לי אתמול.

אבאל'ה אבא, ספר לי סיפור...

אל תגיד שאמא יודעת יודע
אל תשאל אותי מה כבר אפשר לספר
רק ספר לי סיפור יפה וגדול
כמו שסיפרת לי אתמול.

קריאת כיוון

(מילים : אילן גולדהירש, לחן : הנרי ברטר, ביצוע : הראלה בר והנרי ברטר)
מה קורה?
מי קורה?
תן קריאת כיוון
מה קורה?
מי קורה?
גם קוראים לשם גיוון

קוראים בכל הכיוונים
ספרים יפים, ספרים שונים
ספרים לוקחים אותי הרחק,
וכל סיפור הוא מרתק
קריאת כיוון דבר נבון
אשר עושה לי תיאבון
קריאת כיוון קוראים בכיף
ורק הספר מתחלף

מה קורה?
מי קורה?
תן קריאת כיוון
מה קורה?
מי קורה?
גם קוראים לשם גיוון

ג. המחזת קטע מתוך ספרי המצעד והצגתו בטקס:

השנה מצעד הספרים עומד בסימן 60 שנה למדינה, ועל כן מומלץ לבחור קטע מתוך ספרי המצעד הקשורים יותר לנושא, כגון: סיפור אהבה קפריסאי, עמליה וגו', לעזוב בית, וכד'

ד. "מצעד הגיבורים- ילדים מציגים גיבורים" - קבוצה של 5-6 ילדים בוחרים, כל אחד, דמות של גיבור אחד הספרים. הילד מתחפש לדמות מהספר ומציג את עצמו (כגיבור הספר) בפני הקהל, ומסביר מדוע כדאי לקרוא את הספר שנכתב עליו.
הצעות לדמויות: **הרצל** מתוך הספר "בעקבות הבית הנעלם", **ראובנה** מתוך הספר "תריסים ירוקים פתוחים", **אלישע** מתוך הספר "אלישע", **איתמר** מתוך הספר "אהבת איתמר".

ה. הצעות לתפאורה לטקס: מצגת של כריכות ספרי המצעד, אמרות בנושא עידוד קריאה, וכד'

[דוגמאות לטקסים מוכנים ניתן למצוא באינטרנט:
- טקס פתיחה מצעד הספרים - ביה"ס קהילתי ניסויי "הר נוף"
- טקס פתיחה מצעד הספרים - ביה"ס "אורנים" יקנעם]

2. פעילויות ליום הטקס

א. פעילויות בנושא: "כיצד ספר נולד? היוודעות לתהליך יצירתו של ספר והוצאתו לאור"

ניתן להכין סדנאות סיפור, הפעלה ויצירה בשיתוף עם המורה לאומנות בבית הספר.

ניתן לשם כך גם להיעזר בספרים:

"כיצד ספר נולד", ד"ר מירי צללזון, הוצאת ניצני.

"מן הדף אל המדף", עדנה גזית ומרים אוריאל, הוצאת רכס.

ועוד

ניתן להזמין פעילויות חיצוניות כגון:

1. שעת סיפור הממחישה כיצד נוצר ספר. [אפשרות למעבירה: שרי דאש גרינספין]

2. סיפור של איור + אפשרות לסדנא קלילה. [אפשרות למעבירה: נורית צרפתי]

3. סדנאות ליצירת נייר - הכנת נייר מצמחים: נייר לבן וצבעוני עם פרחים, עלים, נוצות,

חוטים, נצנצים וכד'. [אפשרות למעבירה: מיקי קהתי]

ב. ביקור מודרך במחלקות השונות של הוצאות ספרים

ג. ביקור בספריות הישוביות ופעילות בהן.

ד. מפגש עם סופר שכתב את אחד מספרי המצעד של השנה.

יישום התוכנית במהלך השנה

1. משימות טרום קריאה

- * ערכת סקר לבדיקת הרגלי הקריאה של הכיתה.
- אפשרויות: 1. הכיתה קובעת את השאלות שייכללו בסקר, ואח"כ כ"א עונה.
- 2. המורה מכין שאלון ומחלק לכיתה.
- רצוי שניתוח התוצאות יעשה יחד עם הכיתה.
- (באתר "כנפיים" אפשר למצוא דוגמאות לשאלות המתאימות לסקרים)
- * התבונן בכותרת ובאזור שעל כריכת הספר: כתוב על מה לדעתך יסופר בספר?
- * התבונן בשם הסופר/ת: האם קראת ספרים אחרים שלו/ה?
- כתוב בקצרה את תוכנם של אחד או שניים מן הספרים.
- * מה ידוע לך על הסופר/ת שכתב/ה את הספר שבחרת? אם לא ידוע לך כלום, חפש מידע על היוצרת וכתוב באלו ספרים נעזרת?

2. משימות במהלך הקריאה ולאחריה

שם הסיפור

- חפש בסיפור משפט אחד שמתאים להיות שם הסיפור. העתק אותו. הסבר מדוע בחרת במשפט זה.
- כתוב מה הקשר בין שם הספר לתוכנו? האם קרה, שלאחר הקריאה רצית להחליף את שם הספר? אם כן, ספר מדוע?
- מדוע לדעתך קוראים לספר בשם זה?
- איזה שם אתה היית נותן לספר?
- נמק באיזה צבע היית צובע את הספר ומדוע?
- תן שם חדש לסיפור והסבר מדוע בחרת בו.

דמויות וגיבורי הספרים

- ספר על דמות בסיפור שממנה התרשמת במיוחד. מה מצא-חן בעיניך בהתנהגותה? במעשיה? האם תוכל ליישם משהו מזה בחייך?
- דמויות נוטות להשתנות במהלך העלילה. האם אתה יכול להצביע על שינוי כלשהו שעברה אחת הדמויות בספרך? תאר את השינוי.
- הדמות הראשית שבספר החליטה לעזוב את הסיפור שקראת, היא רוצה לעבור לסיפור אחר.
- לאיזה סיפור המוכר לך, כדאי לדמות זו לעבור? מדוע?

- כתוב דף מיומנה האישי של הדמות הראשית שבספר.
- חבר דו-שיח בין דמות מהספר שקראת לבין הסופר, שכתב את הספר. או: הגיבור בספר שקראת מתווכח עם מחבר הסיפור. מה הוא אומר לו?
- בסיפור שקראת יש דמות שמוצאת-חן בעיניך. כתוב לה מכתב והסבר את דעתך על מה שקרה לה, או על מעשה שעשתה בסיפור. כתוב מדוע היא מצאה-חן בעיניך.
- הוסיפו דמות חדשה לספר. חשבו על דמות שלא קיימת בספר אך אפשר היה להוסיף אותה. כתבו: מה יהיו המאפיינים שלה? כיצד תשתלב באירועי הספר? במה תרום לעלילה?
- ראיון עם דמות- תארו לעצמכם שאתם עיתונאים המראיינים את אחת הדמויות (או יותר מדמות אחת) בספר. חברו שאלות וענו עליהן בשם הדמות/ דמויות שאתם מראיינים, בהתאם לאירועי הספר.
- מפגש עם דמות- נניח שהדמויות בספר היו יכולות לצאת ממנו ויכולת להיפגש איתך. עם מי מהן היית רוצה להיפגש? מה היה קורה בפגישה זו? תארו את הפגישה.
- הייתי רוצה חבר כמו ... בחר גיבור ספרותי שמצא-חן בעיניך והיית רוצה שיהיה לך חבר. הסבר את בחירתך.
- חבר שיחה דמיונית בינך לבין גיבור הסיפור. שאל אותו שאלות שמעניינות אותך בקשר להתרחשויות בסיפור, ספר לו על הרגשותיך.

סוף

- חבר סוף חדש לסיפור שקראת. הסבר מדוע הסוף שלך מוצלח יותר מהסוף שבחר הסופר.
- הפסק לקרוא את הסיפור לאחר שישה פרקים - שער וכתוב מה יהיה לדעתך המשך הסיפור? סיים את הקריאה וכתוב במה שונה או דומה השערתך למסופר בספר?

הקורא והספר

- כתוב ונמק: מהו האירוע המותח ביותר בספר?
מהו האירוע המפתיע ביותר, לדעתך, בספר?
מהו הקטע שהרגיז אותך במיוחד?
מהו האירוע ששימח אותך במיוחד?
- ספר סיפור מחייך, הדומה לסיפור מחיי הגיבור בספר שקראת.
- האם יש משהו בספר שמעורר בך זיכרונות אישיים? הסבר.

- בחר כותר של אחד מספרי המצעד וחבר סיפור מתאים משלך.
- רשום לעצמך דברים חדשים שלמדת מקריאה בספר ולא ידעת קודם.
- השווה בין ציפיותיך מספר מסוים לפני קריאתו לבין התרשמותך לאחר הקריאה.
- כתוב אלו הרגשות, מחשבות רעיונות עולים אצלך במהלך קריאת הספר?
- תוך כדי קריאה בספר, כתוב אם היית רוצה לשנות דברים בסיפור ונמק מדוע?
- האם היית ממליץ לחבריך לקרוא את הספר שאתה קורא? נמק תשובתך.
- הייתי רוצה לדעת ... קראת ספר ולא היו כתובים בו פרטים מסוימים שמעניינים אותך והיית רוצה לדעת. חבר 3 שאלות שאינן עליהן תשובה בסיפור שקראת.

כריכה ואיור

- הכן כריכה חדשה לספר. חשוב על עיצוב מעניין ונאה שיביע את התוכן של הספר. כתוב הסבר קצר לכריכה שתכננת.
- במהלך הקריאה רשום לפניך עמודים בספר המתאימים לדעתך לאיור. לאחר קריאת הספר תוכל להתאים להם איור.
- צייר את ביתו או חדרו של הגיבור בספר. נסה לצייר מקום שאינו מתואר בסיפור אך היית רוצה שהגיבור יבלה בו.
- הכינו סדרה של איורים לספר. בחרו אירועים מרכזיים, דמויות או כל דבר אחר בספר שנראה לכם מתאים לאייר אותו. (זכרו- איור הוא ציור המתייחס לתוכן הכתוב). הכינו לפחות חמישה איורים.

סופר

- מה ידוע לך על הסופר שכתב את הספור שקראת? אסוף מידע ממקורות שונים וכתוב את קורות חייו.
- כתוב מכתב לסופר, ספר לו מה אתה חושב על ספרו? ממה נהנית? מה אהבת במיוחד בספרו ועוד..
- עליך לראיין את הסופר/ת לצורך הכנת כתבה על הספר - הכן רשימת שאלות המעניינות אותך במהלך הקריאה.
- הסופר שכתב את הספר מגיע לבית ספרך אלו שאלות היית שואל אותו?

שפה

- א. האם נתקלת במילים/ביטויים לא מוכרים בספר?
- ב. העתק אותן/ם ונסה לבדוק במילון מה פירושן/ם
- ג. נסה להשתמש בשניים מהן/ם במשפטים משלך.

* נסה למצוא דוגמאות ל"שפה עשירה" בספר. העתק את המשפט/ים.

כיצד היית אתה מנסח את תוכן הדברים ב"שפה יומיומית"?

חידונים ומשחקים

- הכן חידון "10 מי יודע" על דמויות מהספר שקראת.
- הכן תשבץ/תפזורת דמויות, חפצים, מקומות ושמות מתוך הספר שקראת.
- כתוב חידות אשר פתרון נמצא בספר ובקש מחבר שקרא אף הוא את הספר לפותרן.

על הספר

- ספר מחדש את הספר שקראת, אבל שנה את הצורה הספרותית: ספר בצורת שיר בחרוזים, או משל, או כתבה לעיתון.
- בית ההוצאה לאור פנה אליך כדי לפרסם את הספר שקראת. כתוב פרסומת לספר או כתבה לעיתון ילדים.
- בחרת בספר זה כדי להגישו כשי לאחר מקרוביך. איזו הקדשה תכתוב עליו אם תגיש אותו ל...
אביך / אמך / לאחיך / לחברך / למורתך.
- גזור תמונות מעיתון ונסה לצרף אותן ביחד כך שיתארו את הסיפור שקראת, או התרחשות חלקית מתוך הסיפור.
הדבק את הצירוף שלך על בריסטול. אתה רשאי להשלים ע"י ציור או צביעה.
- פרסומת לספר- שבוע הספר מתקרב ואתם התבקשתם להכין פרסומת לספר שקראתם. תכננו והכינו פרסומת שתציג את הספר ותגרום לאנשים אחרים לרצות לקרוא אותו. תוכלו להכין פרסומת לעיתון, לרדיו (הקלטה) או לטלוויזיה (צילום).
- הכינו משחק קופסה הכולל ומסכם את אירועי הספר.

ועוד..

- היכן ומתי מתרחש הסיפור? העתק מספר משפטים שעליהם מתבססת תשובתך.

[המשימות מלוקטות ברובן מתוך מאגר "ספרות ואוריינות" באתר "מת"ל".

ניתן למצוא שם עוד אינספור רעיונות.... מומלץ!]

3. רעיונות להפעלות עם כל הכיתה

- א. סיפור שרשרת: כל תלמיד בוחר משפט מהספר, מעתיק אותו על דף, ומעביר לתלמיד שליידו. לתלמיד שקיבל את הדף יש 2 אפשרויות:
 1. להמציא משפט המשך ולהעביר הלאה.

2. למצוא בספר שלו משפט שיכול להתאים כמשפט המשך (עם שינויים קלים במין, שם או מספר, או פרטים קטנים אחרים.

בשלב מסוים עוצר המורה את הפעילות, וכל תלמיד מקריא את "סיפור השרשרת" שנוצר. אם נותר זמן, אפשר לערוך הצבעה לסיפור המועדף (שמן הסתם אינו "שייך" לתלמיד מסוים)

ב. **קטעי המחזה:** התלמידים מתחלקים לקבוצות קטנות. כל קבוצה מתבקשת להציג מפגש דימויני בין דמויות מסוימות מהספרים השונים של התלמידים באותה קבוצה. על התלמידים להחליט באילו נסיבות והיכן נפגשות הדמויות.

ג. **דמות מחפשת חבר:** תלמיד א' מציג עצמו כדמות מסוימת מהספר שהוא קורא. הוא מוסר פרטים מזהים, תכונות, אהבות, תחביבים, בעיות וכד'. כל תלמיד שסבור שאחת הדמויות בספר שלו יכולה להתאים לדמות שהוצגה, מציע את עצמו בתור אותה דמות ומוסר פרטים מזהים. תלמיד א' רשאי לשאול שאלות הבהרה נוספות. לאחר שכולם סיימו, תלמיד א' בוחר את הדמות המועדפת ומנמק את בחירתו.

ד. התלמידים מתבקשים לבחור קטע שאהבו במיוחד בספרם. המורה מבקש מאחד התלמידים להקריא לו קטע זה, והוא רושם אותו על הלוח. תלמיד א' בוחר כ-3 מילים שהמורה מוחק, ובמקומן רושם 3 קווים. תלמיד ב' מקריא שוב את הקטע שרשום על הלוח, משלים את 3 המילים החסרות מהזיכרון, ובוחר 3 מילים נוספות שהמורה ימחק. תלמיד ג' ממשיך עם אותו תהליך, וכך הלאה עד שעל הלוח נותרים קווים בלבד שמיצגים את המילים המחוקות.

התלמיד האחרון "יקרא" את הקטע מתוך הזיכרון, ויסייע בקווים כדי לזכור את מספר המילים שהרכיבו את הקטע.

- אם נותר זמן, אפשר לבקש את התלמידים לרשום את הקטע (התלמיד שנידב את הקטע יכול להשתתף בתנאי שלא יסתכל בספר).

- אפשרות לפעילות המשך: כל שבוע יוסיפו התלמידים (בזוגות/קבוצות) פסקת המשך לקטע הראשון שנבחר.

יום הבחירות

1. תהליך הבחירה

מומלץ ללוות זאת באביזרים של כרטיס בוחר, קלפי, פתקי בחירות וכד'

2. אירוע (הפנינג) חגיגי

אירוע חגיגי (הפנינג) שנושאו עידוד קריאה.

זו יכולה להיות הבמה שעליה יוכלו הילדים להציג את פירות עבודתם במשך השבועות שחלפו. האירוע יכול להיות במסגרת שכבתית או רב-שכבתית.

אורך האירוע עשוי להיות בן שעה אחת לשלוש שעות לפי הנסיבות ולפי שיקול הדעת של המורים.

אירוע זה עשוי לכלול:

- הצגת עבודות של הילדים בע"פ או תצוגה של עבודות כתובות
 - תערוכות של עטיפות ספרים ושל איורים חדשים
 - מופעי קריינות
 - צפייה במחזות קצרים, צפייה בסרטים קצרים או מצגות שהוכנו על ידי התלמידים
 - מפגש עם יוצר (סופר או מאייר) שביצירתו עסקו התלמידים
 - רב-שיח בין קוראים ותיקים (אבא, סבא, שכן) לבין קוראים צעירים על נושא מוסכם כמו: שינויים בהרגלי הקריאה וטעם ספרותי או נושא מתוך ספר שנקבע מראש וכד'
 - צפייה משותפת ודיון בסרטים/הצגות בעקבות קריאה הקריאה בהם: בשנים קודמות היו - ההצגה "מלך ההר", הסרט "הקיץ של אביה" (שהוא הספר המקדים ל"עץ הדומים תפוס"), הסרט "הכיתה המעופפת", ועוד
 - ביקור מודרך בספרייה הישובית או בחנות ספרים גדולה.
- בהזדמנות זו יוכלו התלמידים המתעניינים להכיר קטלוג וללמוד כיצד נעזרים בו. לקראת הביקור אפשר ללמד את הילדים להשתמש במאגרי מידע ממוחשבים כמו "שירים וסיפורים בספרות ילדים" בהוצאת האגף לתכניות לימודים במשרד החינוך, ועוד..